

LEVE DE NUTTELOOSHEID.

Wie lang geleden, toen de cultuuroverdracht nog belangrijk was in het onderwijs, op de schoolbanken zat, kent ongetwijfeld de fabel van de krekel en de mier. Oorspronkelijk van de Griekse dichter Aesopos uit de Oudheid, en omgedicht door Jean de La Fontaine in het Frankrijk van Louis XIV. De krekel geniet van het zalige nietsdoen, en sjipt gratis een hele zomer lang, terwijl de mier ondertussen wroet om een voedselvoorraad te verzamelen voor de winter. Als de winter dan komt, moet de krekel eten gaan bedelen bij de mier. En die herinnert hem natuurlijk aan zijn flierefluiterij in de zomer. Hij moet maar gaan dansen zoals hij in de zomer deed. Potje breken, potje betalen. En wie zijn gat verbrandt, moet maar op de blaren gaan zitten.

Laat ons maar voorbijgaan aan de moraliserende bijklanken die in de fabel schuilen. Interessant is de tegenstelling tussen twee types die, ik zou bijna zeggen: *a fortiori ook vandaag* lijnrecht tegenover elkaar staan. Aan de ene kant de zwoeger, het type van de CEO die zijn ziel verkocht heeft aan de stijgende omzetcijfers en de bonussen, en aan de andere kant de dichter of de filosoof die struikelt over een steen vlak voor zijn voeten omdat hij naar de sterren liep te kijken. De eerste heeft het breed maar is eigenlijk onvoldaan, de andere moet goed uitkijken hoe hij zal rondkomen maar hij drinkt wel gulzig uit de bron waaruit het leven opborrelt. Och ja, u weet ook wel dat types abstracties zijn die in een zuivere vorm nooit in de realiteit voorkomen. Ze staan eerder symbool voor twee geesteshoudingen. En ik moet u ook niet vertellen welke van de twee bedreigd wordt in de neoliberale, tot 'markt' gedegradeerde samenleving van vandaag waar alles te koop is en waar het leven zelf een instrument in je eigen handen is waarmee je 'het' of 'jezelf' moet maken'. Je moet zagezegd aan *selfmanagement* doen, jezelf uitvinden en heel de wereld draait daar rond.

De krekel heeft daar geen boodschap aan. Zijn wereld mag nutteloos zijn. Leve de nutteloosheid. Hoe nuttelozer, hoe interessanter en hoe belangrijker. Hoe nutteloos is vriendschap? Hoe nutteloos is de liefde, de erotiek, het taalspel, de muziek, het theater, de filosofie? Je kan er niets mee aanvangen, maar denk ze weg en het leven wordt een dorre woestijn. Zoals Pieter Cornelis Boutens zegt in zijn gedicht over de goede dood :

*Alle schoon dat de aard kan geven
blijkt een pad dat tot U voert,
en alleen is leven leven
als het tot de dood ontroert.*

Het zijn de krekels die eraan herinneren dat er meer is tussen hemel en aarde dan de platitudes die, anno 2015, het openbare leven in het algemeen en de sociale media in het bijzonder domineren. En de dichter Gerrit Kouwenaar zegt ergens dat er geen grotere wanhoop is dan de onuitgesproken mens. We zien en voelen in onze cultuur een latent onbehagen, een onvoldaanheid, zeker ook daar waar de taal zelf devalueert tot wat kirrend getwitter. Als er geen krekels zijn in onze cultuur die met heel hun wezen een tegengewicht vormen, dan wordt het leven een troosteloze ruïne, vol van technologische snufjes maar

waar de mens een verlengstuk is van zijn smartphone. Zalig zij die onaangepast zijn aan zulke tijd.

Bij die krekels van vandaag hoort ook de religie. Moeten wij er bv. aan herinneren aan de monniken wier leven helemaal in het teken staat van de nutteloze contemplatie? Inzake het belang van de nutteloosheid voeren de christenen vandaag dezelfde strijd als de kunstenaars en de filosofen. Deze drie – kunst, religie en filosofie zijn, met de woorden van Hegel “producten van de geest” en vormen een doel op zich. Alle drie zijn zij een bedreigde diersoort. Zij dreigen allemaal verpletterd te worden onder het gewicht van de CEO's, van de economie, van de ‘markt’, van de postmoderne mens het universum beleeft als een grote spiegel waarin hij koortsachtig zichzelf zoekt en alleen maar schimmen aantreft. Een wereldje, zo tragisch omdat het koortsachtig alle tragiek miskent. *Jae, nergens anders om syn sy ongheluckich, dan dat sy alle gheluckich willen syn. Het gheluck is een schaduwe: vliet ervan, het loopt u nae, loop het nae, het vliet van u. Jae, al vliet ghy schoon, het en zal misschien niet volghen. Want so ghy, den aert des ghelucks verstaen hebbende, daarom vliet om dat het u volghen soude, het en zal niet volghen. Want soo het gheluck vlieden en is niet vlieden, maar nae jaegen* (Arnold Geulinx, filosoof, 17e eeuw).

Het conflict tussen de CEO en de dichter vinden we terug op verschillende plaatsen in het evangelie. Ook in het evangelie over Martha en Maria (Lucas 10,38-42). Maria is in het evangelieverhaal de krekel, en haar zus Martha is de mier. En de mier, Martha dus, kan niet verdragen dat Maria, zo tsjirpend geniet aan de voeten van Jezus terwijl zijzelf zich afslooft voor de gasten. Eigenlijk confronteert Maria, genietend van Jezus' woorden, haar zus Martha met haar onvoldaanheid. En in dat conflict schaart Jezus zich achter de krekels. En hij nodigt ze uit om, zoals Maria, eveneens te leven als een krekel als hij zegt: *Martha, Martha, wat maak jij je toch druk. Maria heeft het beste deel gekozen, en het zal haar niet ontnomen worden.* Wie leven zoekt in het leven, zal leven vinden. Die zoektocht alleen al is leven.

Want, zoals Pieter Cornelis Boutens zegt :

En alleen is leven leven

als het tot de dood ontroert.

Frans Van Looveren (herwerkte preek, juni 2015)